ОСЕБШИНОСИИ МАКТАБИ МИЛЛӢ

(Эхсоси масъулият ва бухрони бекифоятӣ)

(*Дар хошияи маколаи профессор С. Ятимов - «Тавоно бувад, хар кӣ доно бувад» (анде ша хо
перомуни
Паёми
Пешвои
миллат
),
ма
ч
аллаи
“Илм
ва
Ч
омеа”
,
1(31), 2023)*

Марди таърихсоз

Бидуни шак яке аз мухимтарин дастовардхои миллати точик дар се дахаи Истиклоли д авлат
ӣ
э
х
ёи

дубораи
мактаб ва маорифи милл
ӣ
,
ба
ро
х
мондани
низоми
таълиму
тарбия
ва
фаро
х
ам
кардани
шароит
и созгор барои рушди илму маърифат аст. Ояндаи пойдор ва равшани миллат аз низоми таълиму тарбияи
х
амин
мактаб ва маърифатбахшии
х
амин
маориф вобаста аст. Аз ин ниго
х
аст
,
ки
Сарвари
давлат
ба
ни
х
оли
парваридаи
худ
ба назари ме
х
р
ва
бо
ч
иддияти
тамом
муносибат

намуда
,
маориф
ва
и
лмро дар сархати Паёми солонаи худ
к
арор
до
даанд.

Муаллифи маколаи «Тавоно бувад, хар кӣ доно бувад», ба унвони як мухаккик ва нози
ри
д
а
к
и
к
назар
х
амин
ч
иддияти
рисолат ва зарурати тава
чч
у
х
ба
онро сол
х
ост
,
ки
дарк
намуда
ва
дар
талоши
х
амкор
ӣ
барои
та
х
кими

поя
х
ои
маориф
ва
маънавиёти
милл
й
х
аст. Муаллиф бо муруре ба гузашта як
к
иёси
таърих
й
ан
ч
ом
додааст
: «
...
агар даврони салтанати
Сомониён
,
давраи
тилл
оии тара
кк
иёти
илм
,
адабиёту
фар
х
анг
ёдовар
й
шавад
,
замони
ро
х
барии
Пешвои
миллат
дар
шароит

ва
имконоти
навин
,
бидуни
шак
,
муассиртар
,
самараноктар
ва
бузургтар
аз
он
аст»
. Ин
ч
о
як
к
иёси
шоиронаи
Бозор Собир ёд меояд, ки мехо
х
ад
хидмат
ва
за
х
мат
х
ои
бузургу бесоби
к
а
и
таърихии
устод
Садриддин
Айниро
барои
миллати
то
ч
ик
дар

к
иёс
бо
устод
Р
ӯ
дак
ӣ
бозг
ӯ
кунад ва
мефармо
яд:

Гарчи табъи Рӯдакӣ шеъри закӣ эчод кард,

Офарин бар табъи Айнӣ, Рӯдакӣ эчод кард.

Манзури шоир аз ин сатрхоро аз худи ӯ пурсида будам, ки барои ахли фахм ошност. Ки
ёси
муаллифи
му
х
тарам
низ
да
к
и
к
ан
дар
рост
ои
х
амин
манти

к
к
обили
арзёб
й
аст
.
Х
амин
тавр, Пешвои миллат рисолати таърихии худро аввал бо
ч
асорат
к
абул карданд, дарк намуданд ва ба дуруст
й
ан
ч
ом
доданд
.
Парчами
ч
унбиш
х
ои
ба камол нарасида ва ба шикаст муво
ч
е
х
шудаи миллиро баланд намуда, ро
х
бар
й
карданд
ва
бо
баланд
кардани
дасти
Исмоили
Сомон
й
дар
майдони
Озод
й

– рамзи
к
удрати
сиёсии
то
ч
икон
ба к
ӯ
йи мурод расонида, орзуи
х
азорсолаи
миллати
то
ч
ик
ва дудмони Сомониро бо ин и
к
дом
ба курс
й
нишонданд
.

Бидуни шак, метавон гуфт, ки рухи Куруши Бузург, Абумуслими Хуросонӣ, Яъкуби Лайс
и Са
ффор
й
ва Исмоили Сомон
й
дар симо ва шахсияти му
х
тарам Эмомал
й
Ра
х
мон
бур
уз кардааст. Аз ин ниго
х
арзёбии
муаллиф
к
обили дарк ва да

к
и
к
аст
: «
Таърихсоз
Инсон
аст
,
ки
ба
ва
к
ту
му
х
ит
му
х
таво
мебахшад».
Бо баёни омиёнатар метавон хулоса кард, ки дар во
к
еъ
як давраи томи таърихи миллати то
ч
икро
Пешвои миллат
сохта
ва сабти таърих кардаанд. Аз ин ниго
х
,
дар
ин
ба
х
си
фалсафии
муаллиф
Инсони
таърихсоз
му
х
тарам
Эмомал
й

Ра
х
мон
аст
.

Хирад мояи човидонӣ бувад

Зимни арзёбии сабаб ва омили шикастхои пай дар пайе, ки точикон дар дарозои таърих ба он р ӯ ба рӯ шудаанд,
муаллиф бо
ч
асорат
ба
ин
хулос
а мерасад: «Бузургтарин фо
ч
еа
х
ое
,
ки
дар
т
ӯ
ли
аср
х
о
ба
сари
миллати
то
ч
ик
омадаанд
,

аз
зарфияти
камтарини
дарки
оммаи
мардум
дар
к
иболи
во
к
еияти
х
аст
ӣ
сарчашма
мегиранд». Бояд гуфт, ки дар осебшиносии таърих
и миллати то
ч
ик
ин
назария
ва
хулосаи
бисёр
му
х
им
к
обили
та
хк
и
к
ва
паж
ӯх
иш
аст
.
Х
ам
таърихнигор
ӣ
ва
х

ам
ояндanигарии мо бояд бар мабнои
х
амин
назария
ва
х
амин
андеша шакл бигирад. Мутаассифона, то кунун
х
е
ч
яке
аз
бузургони
мо
аз
ин
манзар
таърихи
моро
м
ӯ
шикоф
ӣ
ва
осебшинос
ӣ
накардааст
. Умуман, осебшинос
ӣ
дар соири илм
х
ои
муосир
,
хусусан,
осебшиносии
таърих асли му
х
им
барои ояндаи миллат
х
о
ма
х

суб
мешавад
, ки дар илми мо риво
ч
надорад
. Ин масъала
к
обили
ба
х
с
и
ч
удогона
аст
.

Мутаассифона, метавон гуфт, ки точикон дар олами муосир аз чумлаи камтарин миллат
х
ое
х
астанд, ки «
фардои
худро
на
ба
к
удрат
,
тавоно
й
,
во
к
еият
,
имконоти
инсон
й
,
х
олат
ва
вазъияти

а
к
лонии мав
ч
удоти
со
х
ибтафаккур»
,
балки
ба
та
к
дир
х
авола
кард
аанд
. Мушо
х
идаи
муаллиф дар мавриди
к
иёси
мизони динзадагии миллат
х
ои
Осиёи
Марказ
ӣ
х
ам
к
обили
тава
чч
у
х
ва
да
к
и
к
аст
: «... барои ч
ӣ

,
х
адди
а
к
ал
,
дар
Осиёи
Миёна
ва
умуман
Осиёи
Бузурги
Марказ
ӣ
,
миллати
то
ч
ик
нисбат ба
дигар
хал
к
ияту
миллат
х
о
майли
зиёдтар
ба
таваккалу
та
к
дирсолор
ӣ
дорад
?».

Бояд гуфт, ки дар хакикат дар ин миён мо танхо миллате хастем, ки аввал ба акида ва
дини
худ
менозем

,
баъд
ба
миллати худ. Дар аксари маврид миллатро му
х
им
намешумор
идем ва намешуморем. Хусусан, барои а
х
ли
та
ассуб ва хурофот дар т
ӯ
ли таърих миллат ва давлат му
х
им
набуд
ва
имр
ӯ
з
х
ам
нест
.
Он
ки
аз
давлат
го
х
е
имр
ӯ
з
х
ам
х
имоят
мекунанд
,
аз
р
ӯ
йи
ри

ёст, на вафо ва садо
к
ат
.

Аз хамин чихат аст, ки омили сукути хамаи давлатхои миллии точикон, чӣ то исломӣ ва
ч
ӣ
замони ислом
ӣ
динзадаг
ӣ
ва
х
амон
х
аволаи
оянда ба та
к
дир
буд
ва
х
аст
.
Имр
ӯ
з
х
ам
дар
андешаи
аксари
кулли
диндорон
х
амин
а
к
ида
чира
аст
,
ки

дар
сурати
х
амлаи
як
кишвари
ислом
й
оё
мо
х
а
кк
и
шаръии
х
имоят
аз
худро
дорем
ё
не
?
Ин
тоифа
дар асли худ ба а
к
идаи
давлат
-
миллат
боварманд нестанд. Ва дар
х
авои
1400
соли
пеш
ба
сар
мебаранд
. Ин
ч
о
бояд
х
атто

зикр
намуд
,
ки
дар
та
х
ти
шуури
баъзе
аз
афрод
х
атто
андешаи
хилофатхо
хӣ
х
ам
зинда
аст
.
Яъне
андешаи
ДИИШ-
ӣ
, ки аз ма
ч
рои
сиёс
ӣ
тавассути
к
удрат
х
о
и фароминта
к
ав
ӣ
обёр
ӣ
ва
фарбе
х
шудааст

.

Хатто сабаби иктидори сиёсиро аз даст додани точикони Афгонистон, ки наздики дах сол
(1992 - 2001)
к
удратро
дар
ихтиёр
доштанд, пойбандии беш аз
х
ади
он
х
о
ба
арзиш
х
ои
дин
ӣ
назар ба андешаи милл
ӣ
буд
. Баъди
к
атли
А
х
мадшо
х
и
Масъуд маълум гашт, ки тан
х
о
то
ч
ики
со
х
ибнуфузе
,
ки
«

фардои
худро
ба
к
удрат
,
тавоно
й
,
во
к
еият
,
имконоти
инсон
й
,
х
олат
ва
вазъияти
а
к
лонии мав
ч
удоти
со
х
ибтафаккур» вобаста медонист, ба
и
к
тидори
сиёс
й
барои ба
к
ои
миллат
бовар дошт, шахси А
х
мадшо
х
и
Масъуд будааст. Баъди вафоти
ӯ
дар

х
амсоякишвар ихвони
х
о
андешаи
«
к
удрати
сиёс
ӣ
»-ро
ба
а
к
идаи
«
та
к
дири
ило
хӣ
»
иваз
намуданд.

Иттифокан, точик шояд танхо миллати сохибдинест, ки на аз дини миллии худ ва на аз
дин хои дигаре, ки дар даро
зои т
аърих
ба
ӯ
та
х
мил
шуда
,
х
а
ргиз ба нафъи ба
к
ои
милл
ӣ
фоида

на
ч
устааст
.
Балки
динх
ӯ
й
ӣ
дар
ин
муддат
барои
давлат
х
ои
милл
ӣ
ва
х
увияти
милл
ӣ
кушанда во
к
еъ
шуда
ва
имр
ӯ
з
х
ам
бузургтарин
та
х
дид
ба
х
астии
давлат
динзадагии афрод ва ба хислати фард
ӣ
табдил шудани он аст. Дар дара
ча
и

аввал
хатари ба хислати фарогир табдил шудани
х
амин
зу
х
урот
ву
ч
уд
дорад
,
ки
он
го
х
ба
та
х
диди
билфеъл барои ву
ч
уди
да
влати милл
ӣ
низ
табдил
хо
х
ад
шуд
.

Ин дугонагии тафаккур садсолахост, ки думболагири афроди миллат аст, холо ман дар худам ин
ч
уръатро суро
г
надорам, то биг
ӯ
ям
, он хислати миллии моро ташкил меди

х
ад
,
аммо
шодравон
Лои
к
Шерал
ӣ
бо
дарки
ум
к
и масъала ва вусъати пайомади он, ин
ч
асоратро
дошт, ки гуфта буд:

Миллати мо миллати яклахт нест,

З-ин сабаб хушдавлату хушбахт нест.

Вакте яклахт мешавем, ки навъи чахонбинӣ ва тарзи тафаккури вохид, усули тафаккури ягона, на бегона дошта бошем, то он замон миллат намебошем. Ин давоми
х
амо
н андешаи шоири дигари забони то
ч
икии
форс
ӣ
Му
х
аммад
И
к
бол
аст
,
ки

бовар дошт:

Миллат аз якрангии дилхостӣ,

Равшан аз як чилва ин синостӣ.

Кавмро андешахо бояд яке,

Дар замираш муддао бояд яке.

Аз ин манзар, хулосаи муаллиф рочеъ ба ахамияти усули ташаккули андешаи вохиди
милл ӣ,
к
обили тава
чч
у
х
аст: «Муваффа
к
ияти
ми
ллат, таъмини амният ва рушди он ба раванд ва нати
ч
аи
ч
амъиятикунонии
(
милликунонии
)
андешаи
аъзои
он
вобаста
аст».

Албатта, мафкура ё идеологияи давлатӣ хамеша бар мабнои бовару ормонхои миллӣ, к
и
ма
ч
муи
х
аёти
фар
х
анг
ӣ
,
сиёс
ӣ
ва
и
ч
тимоии
миллат
х
оро
дар
ма
х
дуда
х
ои
замонию
макон
ӣ
муайян
мекунанд
,
сохта
мешавад
. Ва т
афаккури
дунияв
ӣ
,
ки
ба
х
айси
як
ч

а
х
онбинии
фарогир
дар
ч
омеаи
муосир
ч
о
й уфтодааст,
реша
дар хиради то
ч
ик
ӣ
ва ориё
ии
мо,
дар
биниши
миллии
мардум
и мо дорад. Хиради то
ч
ик
ӣ
,
ки
бар
мабнои
та
ч
риба
,
бовар ва
ч
а
х
онбинии гузаштагони
мо
ташаккул ёфта буд
,
барои
ба
ву

ч
уд
омадани
давлат
х
ои
миллию
дуняв
ӣ, барои х
ифзи
асолати
милл
ӣ
дар
мар
х
ила
х
ои
мухталифи
сарнавиштсози
таърих
мусоидат
намуд
.

Дар бовархои кухани миллии мо масъалаи давлатсозӣ ва иштироки мардум дар рушди
сиёс
ӣ
,
и
к
тисод
ӣ
,
и
ч
тимо
ӣ
ва
фар
х
ангии
кишвар ба унвони асл

матра
х
мебошад.
Мувофи
к
и
бовар
х
ои
миллии мо,
низоми
сиёс
ӣ
бояд
бар мабнои маф
х
ум
ва
к
арина
(консепсия)-и ахло
к
ии
ме
х
р
,
хирад
, рост
ӣ
,
дод
ва
озод
ӣ
бунёд
ёфта бошад. Ин
х
ама падидаест, ки муаллиф онро дар хусусияти давлати милл
ӣ
ва сифат
х
ои шахсии Пешвои он пайдо намудааст: «М
у
х
тарам

Эмомал
ӣ
Ра
х
мон
,
шояд
аз
нодиртарин
ра
х
барони
сиёсии
олам
аст
,
ки
бо
мардуми
од
ӣ
ба
тарзи
муста
к
им
,
р
ӯ
ба
р
ӯ
су
х
бат
ва
ч
аласа
х
о
меорояд
.
Бо
тамоми
к
ишр

х
ои
а
х
ол
ӣ...
батафсил
,
тахассусмандона
,
бурдборона
,
бо
дарки
хусусияти
шахс
ӣ
,
дара
ч
аи
дониш
ва
касбияти
х
ар
кас
муоширaт
мекунад
. Ба му
х
тавои
нут
к
и
х
ар
кадом
тава
чч
у
х
и
махсус
зо
х

ир
менамояд
.
Бо
ин
восита
мехо
х
ад
,
тасаввурот
ва
маълумоти
худро
оид
ба
х
олу
а
х
вол
,
сат
х
и
маърифатнокии
онон
бозсан
чӣ
,
хулосабарор
ӣ
ва
чора
чӯӣ
кунад
.
Ин
усул
ва
тарзи
давлатдор
ӣ
намунаи
олии
х

идояткунандаи
ра
х
барист».

Албатта, ба кадри ин захматхо бояд расид ва ба он посухи муносиб дод, то дар рохи ра
сидан
ба
рифоъ
, тавсеа ва
х
амзамон
ташккули
як
хислат
ва
як
тафаккури
во
х
иди
милл
ӣ
ё ба ибораи шоир «яклахт сохтани миллат»
х
амовоз
ӣ
ва
к
умак кунем.

Хирад, – яъне дониш, фаросат, огахӣ, хуш, дарк, зиракӣ, дарёфт ва тадбир, (*Шарофат номаи Мунир*
ӣ
,
Ан
ч
уманорои
Носир
ӣ
,
Де

х
худо
) бо усул
х
ои
аслии дунявият мисли илмгаро
ӣ ва
инсонгаро
ӣ
созгор
ӣ
дорад. Бинобар ин, талоши ба
ч
ойго
х
и
худ
бозгардонидани
хирад
ва
озод
созии зе
х
ни
милл
ӣ
аз
иш
г
оли
таърих
ӣ
вазифаи
му
к
аддас
аст
. Зеро ва
к
те
«бахти араб бар А
ч
ам
чира
шуд»
, х

ирад ва хирадварз
ӣ
ч
ойи
худро
ба
а
к
лонияти
дин
ӣ
ва та
к
дири
аз пештайиншуда
дод
. Фард озодиву
к
обилияти
зояндагии
фикр
ӣ
ва
м
иллат ру
х
ияву
и
к
тидори
ч
а
х
онкушоии
худро
бохт. Аз ин ниго
х
, хулосаи муаллиф са
х
е
х
ва
к
обили
дарк аст: «Му
х

тавои
ч
а
х
он
бин
ӣ
ва
раванд
х
оеро
,
ки
дар
ч
омеаи
имр
ӯ
заи
мо
то
ч
икон
,
онро
дар
сат
хх
ои
гуногун
,
ба
тарзи
од
ӣ
«
пайрав
ӣ
ба
фар
х
анги
бегона»
меноманд
,
падидаи

маъмул
ӣ
-
г
уломии
ру
хӣ
ва
а
к
идат
ӣ
аст
.
Чизи
дигаре
нест
. Ма
х
з
х
амин
х
олат
,
х
амин
ч
а
х
онбин
ӣ
му
х
тавои
гуфтор
ва
рафто
р
х
ои
г
уломонаро
тавлид
,
ташви

к
,
тар
г
иб
, «
асоснок»
ва
барои
мутеъшав
ӣ
ба
он
х
о
истодагариву
якрав
ӣ
мекунад»
.

Ин чо суханони машхури нависандаи бузург Лев Толстой ба ёд меояд, ки гуфтааст: «Ба
дбахттарин
г
улом
инсонест, ки хиради худро ба
г
улом
ӣ
додааст
ва чизеро во
к
еият
мепиндорад
,
ки
х
ирадаш онро
к
абул
надорад»
.

Акнун дар ин маврид муносибат ба масъалаи мазкур мухим аст. Бояд эътироф кунем, ки
г
уломон
дар
фикри
озод
ӣ
нестанд
,
ин
инсон
х
ои
озода
х
астанд
,
ки
г
уломонро
озод
месозанд
. Бинобар ин, вазифаи давлати милл
ӣ
дар
симои
маориф
в
а барномаи таълим и
ч
рои
х
ам
ин
вазифаи
му
х
им
аст
.
Мутмаинан
, агар давлати Сомониён
х
азор
сол
пойдор

мемонд
ва
ё
давлат
х
ои
дигари
милл
ӣ
идома
мекарданд
,
мо
х
оло
ба як мар
х
или
дигаре
аз
г
урури
милл
ӣ
ва исти
к
лоли
фикр
ӣ
расида будем. Ба ин маън
ӣ
дарк
,
бардошт
ва
х
улосаи муаллиф аз иллат ва сайри таърихии та
х
аввули
фикри
милл
ӣ
са
х
е
х

аст:
«Нати
ч
абардор
ӣ
ва
хулоса
он
аст
,
ки
ру
х
ва
маънавиёти
г
айримилл
ӣ
нати
ч
аи
х
олати
г
улом
ӣ
,
адами
пуштибони
асл
ӣ
–
х
окимияти
сиёсии
миллати
то
ч
ик
дар
тули
х
азор
сол
аст»
.

Аммо бояд эътироф кунем, ки он чизе дар садсолахо шикаста шуда ва зарба хурдааст, т о ин ки тармим шавад , ро х и дароз дорад . Яъне за х мати зиёд мехо х ад , то дубора , хирад ва хирадварз й , ч ойи таваккал ва та к дирпарастиро бигирад . Дар х ар сурат, масъалаи му

х
им
барои
мо
боз
гар
донидани хирад ва ё бозгашти мо ба хирадварзист. Ин вазифаи му
к
аддаси
мактаб аст. Зиёиён ва олимон бояд дар ин масъала ба давлат кумак кунанд.

Масъулият ва бухрони бекифоятӣ

Бидуни шак, мактаб курраи миллатгудозӣ, шахсиятсозӣ аст. Он чӣ мебинем ва он чӣ дорем, ма
х
сули
мактаб
аст
.
Тавре
муаллиф
зикр
намудааст
,
«Д
ар мамлакат шароити во
к
е
й
барои
рушди
маорифи
милл
й
,
а
сосан, омода шудааст.
Аммо омили инсон
й
,
масъулияти

мудирият
дар
со
х
аи
мафкурасоз
ӣ
ч
авобг
ӯ
и
талаботи
замон
нест»
.

Агарчи дер, аммо бо истифода аз фурсати муносиб, мехохам ба профессори мухтарам,
узви
вобастаи
АМИТ
му
х
тарам
Саймумин
Ятимов
барои
тава
чч
у
х
е
,
ки
ба
китоби
«
Андеша
х
ои
дуняв
ӣ
дар
адабиёти
классикии

то
ч
ику
форс»
зо
х
ир
намуданд ва
та
к
риз
и фарогир, ширкат ва суханронияшон дар му
х
окимаи
китоб
, из
х
ори
сипос
ва
миннатдории
самимии
муаллифонро
из
х
ор намоям. Ма
х
з
та
к
риз
ва
тавсияи
мазкур
буд
,
ки
китоби «
Андеша
х
ои
дуняв
й
дар
адабиёти
классикии

то
ч
ику
форс»
мутоби
к
ба таъйинот ва рисолати аслии худ та
х
ия
ва
исло
х
шуд
.

Инчо ба чузъиёти нуктахои мавриди бахс дар китоб намепардозам, танхо бояд гуфт, к
и
эрод
х
ои
профес
сори му
х
тарам
дуруст ва усул
й
буданд. Аммо як нуктаеро мехо
х
ам
ёдовар
й
намоям
, ин аст, ки дар лои
х
аи
аввал
ияи бархе са
х
ифа
х
ои
он китоб, ки мавриди му
х
окима

к
арор
гирифт
,
во
к
еияти
тарзи тафаккури
ч
омеаи
илм
ӣ
ва
умуман
андешаи дугона дар зе
х
ни
ч
омеаи
мо
ба
намоиш
омада
буд
. Зеро мо
х
удуди 70 та
к
риз
аз
муассиса
х
ои
илм
ӣ
ва
донишго
хх
о
(
ро
ч
еъ
ба
му
х

тавои
х
ар
боб
то 3 та
к
риз
)
гирифтем
. Он
х
ам
баъди
исло
х
ва
та
х
рир
,
ки
ба
х
айси
х
амо
х
ангсози
гур
ӯх
и
та
х
иягар
ан
ч
ом
дод
ем.
Х
е
ч
му
к
арризе
ба

масъалаи
тарзи
ч
а
х
онбин
й
ва
зикри
масъала
х
ои
усул
й
дар китоб из
х
ори
назар
накард
. Баръакс, муаллифонро дар баъзе маврид ба э
х
ёи
дидго
х
и
замони Ш
ӯ
рав
й
дар
нисбат ба
масъала
мутта
х
ам
месохтанд.

Бинобар ин, муаллифи мухтарам вазъиятеро, ки дар тахияи китобхои дарсӣ, барномаи таълим й в
а
мушкилеро, ки дар
ч
а
х

онбинии
муаллифон
ч
ой
дорад
, инчунин сабаб ва омил
х
ои
вазъияти
мав
ч
удро
ба тафсил та
х
лил
у матра
х
намудаанд
. Ба он чизе изофа намудан мушкил аст.
Ч
ойи ба
х
с
х
ам
надорад
.
Фа
к
ат
бояд афзуд, аз нигo
х
и
осебшиносии маориф ё низоми ом
ӯ
зишу парваришро ба ин вазъият «бу
х
рон
и бекифоят
ӣ
»
(incompetence crisis) метавон гуфт. Ин як амри табиист, бояд онро эътироф кард,
осебшинос
ӣ
намуд ва барои исло
х

и
он
ирода
варзид.

Ба кавли А. Эйнштейн, «бидуни бухрон, озмоишхои чиддӣ пушти сар намешаванд. Ва бу
х
рони аз
х
ама во
к
е
й
бу
х
рони бесало
х
ият
й
аст»
. Бояд гуфт, ки ин фа
к
ат мушкили нависандагони китоб
х
ои
да
рс
й
нест. Ин ба як мушкил
барои
идораи
муассиса
х
ои
маориф, донишго
хх
о ва муассиса
х
ои илм
й
низ табдил шудааст. Яъне мушкил ин
ч
о
умдатан мушкили адами кадр

х
ои
шоиста, ого
х
ва боиродаи миллист.

Муаллиф, зимни натичагирӣ аз пажӯхиши худ рочеъ ба роххои халли масъала, аз чумл
а т
аъкид
мекунад
: «Дар ин раванд олимоне, ки ба навиштани китоб
х
ои
дарс
ӣ
ч
алб
карда
мешаванд
,
бояд
на
тан
х
о
донишманди
со
х
ибта
ч
риба
,
дар
байни
а
х
ли
илм
эътирофгардида
,
х
амзамон
бо
ч

асорат
,
худого
х
,
хештаншинос
,
ватанпараст
,
со
х
ибтадбири худшиносии
миллат
,
ру
х
бахш
,
вассофи
ру
х
и
то
ч
икият
,
хирадситой
,
масъул
,
афзояндаи
г
урур
ва
ифтихори
милл
ӣ
бошанд»
.

Албатта, мутлако дуруст аст, вале бояд факат афзуд, ки хуб мебуд, онхое низ, ки «ба ч
алби
о
лимон барои навиштани китоб

х
ои
дарс
ӣ
маш
г
уланд»
, яъне масъулини со
х
а
х
ам
донишманд, худого
х
,
хештаншинос
ва хирадситойю бо дарки ами
к
и
милл
ӣ
,
ч
а
х
онбинии
илм
ӣ
ва босало
х
ияту
бокифоят
бошанд. Ин
ч
о
масъулият
ми
ёни муаллифон ва масъулин баробар та
к
сим
аст
, балки бори масъулият ва рисолати масъулон бештар аст.

Бинобар ин, рохи берунрафт аз ваъзият кумак хостан ва боварӣ кардан ба кишри боир

о да,
со х
иби
андешаи милл
ӣ
,
ч
а
х
онб
инии илм
ӣ
, босало
х
ияту
бокифоят,
шинохтан ва гумоштани он
х
о
ба
и
дора ва ро
х
бари
муассиса
х
ои
маориф, барнома
х
ои
таълим
ӣ
ва илм
ӣ
мебошад.

Он гох метавонем ба тарбияи шоиста ва ба камол расонидани насли худогох, миллианде
ш ,
хирадгаро ва бокифояту босало
х
ият
, ки ба
к
ои

давлати
милл
ӣ
ва
ояндаи
д
урахшони миллатро тазмин намояд, умед бибандем ва дар татби
к
и
ро
х
нам
ои
х
ои
Паёми Пешвои муаззами миллат са
х
м
биг
ирем.

Рахматкарим Давлатов, директори Маркази мероси хаттии АМИТ, номзади илмхои таърих